

Van sommigen is de winter het favoriete seizoen: heldere luchten, wit licht, schaatsen op de singel, wandelen of sporten in de knisperende kou. Genieten van temperaturen rond het vriespunt is makkelijker als je weet, dat je daarna thuis comfortabel kunt opwarmen. Dat lukt niet altijd: het is lastig om je (grachten)pand warm te stoken, of je hebt geen huis. En de energiecrisis dwingt tot (duurzame) keuzes. Binnenstadsbewoners vertellen over hun winterbeleving.

BEIAARDIER
speelt alleen
niet bij sneeuw
> pag 3

DOMKERK:
Orgel heeft
last van kou
> pag 7

IJS EN SNEEUW
Krijgen we nog
een echte winter?
> pag 8/9

WARME KOFFIE
voor dakloze op
de Nieuwegracht
> pag 10/11

BOEKENSTAL
voor mensen
die graag lezen
> pag 16

Slalommen door vele omleidingen

TON VERWEIJ

WEGVERSPERRING – Wie door de Binnenstad rijdt of loopt, stuit om de zoveel meter op een wegversperring of op gele bordes met omleidingsroutes.

Bewoners, winkeliers, besteldiensten en aannemers moeten behoorlijk improviseren om op hun bestemming te komen. Voor ondernemers kan dit leiden tot minder omzet. En fietsers en automobilisten zijn het soms zo beu dat ze niet via de kortste weg kunnen rijden, dat ze tegen de verkeersrichting in rijden.

Op vier plekken in de Binnenstad is er sprake van werkzaamheden die volgens de gemeente 'grote impact' hebben: onder meer het Smakkelaarsveld, het Moreelsepark en de Laan van Puntenburg. Hotspot is de hoek Haverstraat/Oudegracht. Sinds begin dit jaar ligt de Haverstraat open: kelders worden gerestaureerd en leidingen vervangen. Ook worden werfkelders langs de Oudegracht en de Stadhuisbrug opgeknapt.

Meer op pagina 13 >

Dakloze slaapt soms liever buiten

HERMAN VAN DER MEER

VRIESKOU – Sommige cliënten van de dagopvang van het Leger des Heils kiezen ervoor om buiten te slapen in de vrieskou. Buurtmedewerker Sjaak Pols van het Leger verbaast zich daarover. Door de koudweerregeling hoeft in de winter bij ernstige kou niemand buiten te slapen.

Een van de buitenslapers is dagelijks aan de Nieuwegracht te vinden voor een douchebeurt. Hij verkiest de vrijheid, weg van bemoeienissen van hogerhand. Hij is langdurig dakloos maar heeft een vaste plek waar hij voldoende beschut kan slapen en niemand hem lastig valt.

Hij is 65 en gelukkig nog gezond. Klopt het af. 'Altijd blijven bewegen', zegt hij. Als je verslaafd, psychisch gestoord of ziek bent, heb je een betere kans op bemiddeling voor onderdak. Maar dan is het met je onafhankelijkheid wel gedaan, zo is zijn overtuiging. De dagopvang blijft dagopvang, ook in de winter. Openingsuren van 10 tot 18 uur.

Het is in Utrecht verboden om tussen zonsondergang en zonsopgang op een openbare plek te slapen. In de Binnenstad zijn het Lucasbolwerk, het Hiëronymusplantsoen en park Lepelenburg 'populair'.

Meer op pagina 10 >

Bikkels

KOUD?

Een paar keer per week duikt een groepje vrouwen 's ochtends vroeg in het water van de Oudegracht. Ook in de winter zwemmen ze door. Een van de vrouwen draagt een lichtje op haar hoofd, zodat de groep goed zichtbaar is voor boten. Bang voor regen of kou zijn ze niet. 'Nat word je toch. Als het water op z'n koudst is, gaan we maar een paar minuten de gracht in'. Meer op pagina 4 >

Foto: Luuk Huiskes

NIEUWS

Gemeente kent energielabel panden Binnenstad niet

VERDUURZAMING – Utrecht heeft geen idee hoe energiezuinig de gemeentepanden in de Binnenstad zijn. Dat is kort samengevat het antwoord van een gemeentewoordvoerder op de vraag daarnaar. 'We hebben geen exact inzicht in de verduurzamingsstatus van onze gehele portefeuille. Daar zijn verschillende redenen voor. Zo zijn veel energiebesparende maatregelen vaak in stappen uitgevoerd'.

INEKE INKLAAR

Ook is van veel gemeentepanden in de Binnenstad geen energielabel bekend. Óf de gebouwen hebben nog steeds dezelfde huurder – een energielabel moet pas bij verkoop of een nieuwe huurder. Óf het zijn monumenten dan wel kerken; die hoeven geen energielabel te hebben. In de Binnenstad

staat veel historisch vastgoed.

'We werken er hard aan om meer zicht te krijgen. Zodra deze panden toe zijn aan een renovatie brengen we de mogelijkheden voor verduurzaming van het pand in beeld'.

Natuurlijk moment

De gemeente grijpt een 'natuurlijk moment' – als onderhoud of renovatie no-

dig is – aan om haar vastgoed energiezuiniger te maken. Dan worden ramen en daken geïsoleerd, zonnepanelen en/of een warmtepomp geplaatst. Zo zijn de afgelopen jaren het Stadhuis, de Stadsschouwburg en het Centraal Museum energiezuiniger gemaakt.

In een raadsbrief van juni schrijft het college dat belemmeringen kunnen optreden bij de energietransitie van gemeentepanden: stijgende prijzen.

Bovendien mag de gemeentelijke vastgoedpoot VGU (die gaat over bijvoorbeeld scholen, sportaccommodaties, garages, de Domtoren of fietsenstallingen) niet voor langere tijd geld opzij zetten voor verduurzaming. Ook

speelt capaciteitstekort mee bij de VGU en bij de marktpartijen die het werk moeten uitvoeren.

De komende jaren staan voor gebouwen in de Binnenstad wel energiebesparende maatregelen op de planning, zoals bij Magazijn De Zon, het Volksbuurtmuseum en het Stads Kantoor.

De ervaring leert dat het bij historische gebouwen lastig is om spouwmuurisolatie, ventilatie en vloerverwarming te regelen. Soms zijn die panden ook tochtiger. Daarom beginnen gemeenten vaak met makkelijke panden: jonge gebouwen met label D.

Meer op pagina 6 >

KOUD?

Glaswoldekens, thermostaatkranen, dubbel glas, tochtstrips

Hoe overleef ik de winter in een monumentaal grachtenpand?

's Avonds pas steekt Ben Nijssen de potkachel in de woonkamer aan.
Foto's: Iris Tasseron

vinden we alleen maar prettig. Wel een lekker dik dekbed op de bedden. 's Nachts gaat de cv-ketel helemaal uit. De afkoeling valt enorm mee. Vooral de huiskamer is in principe goed geïsoleerd doordat deze aan twee buurpanden grenst, één zijde aan de gang grenst en de buitenzijde goed geïsoleerd is door dubbele beglazing en houten lambrisering (het hout en de lucht erachter isoleren goed), bovendien kunnen 's avonds de binnenluiken dicht.

Niet onder de 16 °C
Binnenluiken hebben we in alle ruimten op de begane grond aan de tuinkant. De dikke muren houden veel warmte vast. Dit zorgt ervoor dat de temperatuur ook bij lage buitentemperaturen niet onder de 16 graden zakt (mits er natuurlijk regelmatig gestookt wordt). 's Zomers is het voordeel dat de kamer lang koel blijft. De woonkeuken is veel slechter geïsoleerd, vooral door de grote niet geïsoleerde buitenmuur aan de steegzijde.

Kortom, door de aanpassingen aan het pand kunnen wij met onze instelling daar prima en voorlopig zonder al te hoge energierekening wonen. Hoe dat in de toekomst zal zijn is nog een vraag. Hoe zal de gasprijs zich ontwikkelen?

Geen warmtepomp
Toen we onze cv-ketel moesten vernieuwen, hebben we overwogen of we niet beter gelijk een warmtepomp konden aanschaffen. De belangrijkste reden om dit niet te doen is dat een warmtepomp alleen lage watertemperaturen levert en bovendien zou die nu nog lawaaiige pomp naast onze slaapkamer moeten komen.

De vraag is wel of er in de toekomst nog aardgas beschikbaar zal zijn. Vooralsnog is de planning van de gemeente dat er pas in 2050 een regeling komt voor de energietransitie in de Binnenstad.

Voor hogere watertemperaturen kan stadsverwarming een optie zijn. Hoe deze stadsverwarming in grachtenpanden aangeleverd moet worden is de vraag. De leidingen kunnen niet zondermeer in de straat worden gelegd: onze kelders zitten daarvoor te dicht onder de bestrating.

Op sommige plaatsen zijn in het verleden wel leidingen op de gracht gelegd, maar daarvoor moesten die door de kelderboog. Niet iets wat je nog graag laat doen. Hopelijk zijn er voor 2050 betere oplossingen beschikbaar. Bijvoorbeeld waterstofgas. Waarschijnlijk is dit een probleem voor onze opvolgers. Misschien onze zoon.

BEN NIJSSEN

ENERGIEBESPARING – Als bewoner van een monumentaal grachtenpand weet je dat je 's winters je stookgedrag moet aanpassen om niet voor hoge kosten te komen staan. Zelfs al isoleer je je pand zo goed mogelijk, dan blijkt het energieverbruik aan de hoge kant. Ons pand heeft drie woonverdiepingen; het totale woonoppervlak is ca 360 m². Omdat er een steeg langs het huis loopt hebben we aan drie zijden een buitenmuur. Onder het huis zit een grote werfkelder die we hier niet mee-rekenen.

Wij gebruiken met drie personen jaarlijks ongeveer 2500 m³ gas voor verwarming en warm douchewater en 4000 kWh elektriciteit. We leveren wel 1200 kWh terug aan het net met onze zeven zonnepanelen. Onze energienota bedraagt 350 euro per maand. De panelen konden we zo neerleggen dat ze vanaf de straat en vanaf de achterkant van de woning niet zichtbaar zijn.

Energieverbruik is natuurlijk afhankelijk van de gezinssamenstelling, het gedrag van de bewoners, de bouw van het huis en natuurlijk het weer. Wij wonen energiebewust in een rijksmonument (ook van binnen) uit circa 1400. De monumentenstatus beperkt ons zowel buiten als binnen beperkt in aanpassingen.

Duurzaam verwarmen van een monument is lastig. In de loop der jaren, al lang voor de energiecrisis, hebben we zoveel mogelijk energiebesparende maatregelen genomen

De binnenluiken aan de tuinkant gaan 's avonds dicht en 's ochtends weer open.

In de winter verwarmen we overdag alleen de woonkeuken.

in ons grachtenpand. De woning was toen we er introkken in 1986, in slechte staat. Zo had het dak geen dakbeschoot.

Bij de renovatie hebben we glaswoldekens op het dak laten leggen. In het hele huis hebben we cv-radiatoren geïnstalleerd, vloerverwarming is niet mogelijk. Inmiddels zijn we al aan onze tweede ketel toe, dit maal een HR-ketel. De cv-leidingen hebben we geïsoleerd met buis-isolatie. Doordat de leidingen lang zijn, scheelt dat energieverlies in ruimtes die niet of weinig verwarmd worden.

De negen kamers moeten allemaal apart verwarmd kunnen worden. We hebben daarom geen kamerthermostaat; alle radiatoren hebben thermostaatkranen. Onder de radiatoren zitten kleine ventilatoren die zorgen voor een zo snel mogelijke en efficiënte verwarming.

Om de efficiëntie van de cv verder te verbeteren passen we de watertemperatuur handmatig aan op de buitentemperatuur. Bij hogere buitentemperaturen kan de watertemperatuur van de cv-ketel omlaag wat een beter rendement oplevert.

Dubbel glas

We kwamen er vrij snel achter dat we de grote schuiframen in de woonkeuken aan de straatzijde beneden niet konden openzetten vanwege de veiligheid. Daarom konden we er makkelijk dubbelglas in laten zetten. De grote kieren kisten we meteen dicht.

Een paar jaar geleden hebben we dubbel glas gezet in de ramen en deuren achter, samen met het deels

vervangen van kozijnen en sponningen. De vijf zware schuiframen van 1.20 x 2 m moesten voorzien worden van trekveren om ze nog te kunnen openen.

Dit vergde een grote investering die pas na vele jaren terugverdiend zal zijn. Naast zoveel mogelijk tochtstrips blijft er dan niet zoveel over om het pand verder te isoleren (tocht is niet geheel te voorkomen, we hebben in ieder geval geen luchtverversing nodig). Er zijn geen spouwmuuren en vloerisolatie is door de keldergewelven ook niet mogelijk. Hoewel de kelders ook niet ongunstig als isolatie zullen zijn.

In slaapzak op de bank

Na deze aanpassingen kun je alleen je gedrag nog aanpassen. We zijn gepensioneerd en veel thuis. Overdag zitten we in de woonkeuken en 's winters verwarmen we alleen die. 's Avonds zitten we in de huiskamer en dan pas gaat daar de verwarming aan en in de keuken uit. Om die kamer snel op temperatuur te brengen hebben we een bijna 100 jaar oude potkachel staan die we een uur of twee stoken met hout. We zijn ons er van bewust dat hierdoor uitstoot van CO₂ en fijnstof ontstaat.

De stralingswarmte zorgt direct voor een aangenaam gevoel. Onze zoon, die op de eerste verdieping woont, verwarmt zijn huiskamer dikwijls helemaal niet, al is het slechts 15 °C. Als hij 's avonds een film kijkt, kruipt hij in zijn slaapzak op de bank. Hij voelt zich daar prima bij. Alle overige ruimtes – de slaapkamers, gangen, douches en wc's – worden niet verwarmd en dat

Voordat beiaardier Malgosia Fiebig met spelen begint, stelt ze de draden die naar de klepels lopen bij. Foto: Ton Verweij

KOUD?

Beiaardier speelt bij 10 °C gewoon door

TON VERWEIJ

DOMCARILLON – Twee keer per week beklimt onze stadsbeiaardier Malgosia Fiebig 366 treden in de Domtoren, om op 80 meter hoogte achter het carillonklavier plaats te nemen voor een carillonconcert. Ook in de winter gaat ze gewoon door.

Malgosia (47) komt oorspronkelijk uit Polen, woont al sinds 2004 in Nederland en is in 2011 Arie Abennes opgevolgd als stadsbeiaardier van Utrecht. Ze is in dienst van de gemeente Utrecht. Hoewel ze in Amersfoort woont, voelt ze zich hier helemaal thuis en vindt ze het een voorrecht om het Domtorencarillon te mogen bespelen.

Klok en klepel

Fiebig: 'Het carillon bestaat uit 50 vaste klokken met een bedienbare klepel. 34 daarvan zijn al gegoten in 1664, de overige zijn van latere datum. Daarnaast hangen er in de toren nog 14 luidklokken, die regelmatig door het

Utrechts Klokkenluiders Gilde in beweging worden gezet'.

Tijdens de winterkou gaat het bespelen van het carillon gewoon door. Behalve als er sneeuw ligt op de klokken; dan wordt het geluid te veel gedempt. De beklimming naar boven zorgt er voor dat Malgosia (in het Nederlands Margriet) al redelijk op temperatuur boven komt, ook al doet ze dit in een zeer rustig tempo.

'Het is niet de bedoeling dat je buiten adem boven komt'. Daar heeft ze een eigen ruimte met rondom ramen. De verwarming houdt de temperatuur constant op 10° Celsius. Als ze komt spelen zet ze de thermostaat even hoger.

Door temperatuurwisselingen verandert de klank van de klok.

Niet te lang, want door het spelen krijgt ze het al snel warm genoeg.

Lange klanken

Voordat Fiebig met spelen begint, opent ze eerst de klep boven het klavier om de draden die naar de klepels lopen bij te stellen. Door de wisselende temperaturen verandert de lengte van de draad en daarmee ook de klank van de klok. 'Ik streef naar mooie lange klanken'.

Daarna kan de beiaardier losgaan en rollen de klanken over de Binnenstad; het vertrouwde geluid dat Utrecht zo kenmerkt. Dat kunnen klassieke werken zijn van Bach, Louis Andriessen of volksliedjes, maar Malgosia schroomt niet om ook met moderne muziek te experimenteren.

Zo bracht ze ook muziek van bijvoorbeeld Abba, Kensington en David Bowie ten gehore en niet te vergeten het Canto Ostinato van Simeon ten Holt. Malgosia: 'Dit laatste stuk deed ik samen met de pianisten Sandra en Jeroen van Veen. Ik zat op de beiaardiersbank achter

het klavier en de pianisten links en rechts achter hun keyboard/synthesizer. Voor een goed evenwichtig geluid hadden wij speakers geïnstalleerd op 40 meter hoogte'.

Pinnen steken

Behalve de concerten op zaterdag tussen 11 en 12 uur en vrijdags om 16 uur (van april tot en met november), laat het carillon ook elk kwartier een deuntje over de Binnenstad klinken. Dat gaat automatisch, 24 uur per dag, door middel van een enorme 'trommel' waarop pinnen zijn gestoken die het carillon als een soort speeldoos aandrijven.

Malgosia zoekt de muziek uit en bewerkt die vervolgens voor het carillon. Samen met leden van de Utrechtse Klokkenspel Vereniging wordt er elke vier maanden een nieuwe melodie 'gestoken'.

Ze is er trots op dat zij het carillon mag bespelen en ze doet het met veel liefde en plezier. En dat gold ook ongetwijfeld voor de circa 25 beiaardiers die haar sinds 1455 voorgingen...

In de winter ontmoet Romana de Lorenzo haar collega-ijsmakers op de oudste ijsbeurs van Italië in Longarone. Foto's: privécollectie

Romana van Venezia heeft nooit ijsvrij

KOUD?

MARIJKE REER

RECES – De ijskiosk Venezia staat van eind september tot begin maart op stal in De Meern. De kar wordt dan tot in de puntjes nagekeken en alle leidingen worden vervangen. Heeft eigenaresse Romana De Lorenzo dan ook ‘ijsvrij’? Nee dus.

Betoverend

Na een lang seizoen van zeven maanden met een werkweek van zeven dagen, heeft Romana De Lorenzo wel behoefte aan vakantie. Ze rust uit, maar zit zeker niet stil. Ze heeft afspraken met haar leveranciers in Italië, ontwikkelt nieuwe ijssmaken en ze bezoekt de ijsbeurzen.

‘In het seizoen ben je alleen maar aan het werk en heb je geen tijd voor creativiteit’. Ieder jaar past ze recepten aan, want stukje bij beetje wordt er minder suiker aan het ijs toegevoegd. Er moet dan opnieuw naar de balans van de smaken gezocht worden. ‘Het ijs laten we even rusten. Ijs direct uit de machine is super lekker, dat kan iedereen wel maken, maar is het ‘s avonds nog lekker en kan je er bolletjes van maken? Daar gaat het om’.

Het experimenteren met ijs doet ze in onder andere de ijskeuken van

een Italiaanse vriend of vriendin in Italië. ‘We doen het ook om elkaar scherp te houden en om van elkaar te leren’.

Hazelnotenboer

Een bezoek aan haar hazelnotenboer en goede vriend in Piemonte

staat op de planning. ‘Hier komen de lekkerste hazelnoten vandaan’. Als Romana één bolletje neemt, dan kiest ze voor hazelnootijs. Neemt ze twee bolletjes dan zijn een bolletje citroen en een bolletje chocoladesorbet haar favorieten. ‘Daar moet wel wat slagroom op!’

Zondag 1 oktober was de laatste dag dat de ijskraam van Venezia op de Jansbrug stond. Reden om met alle medewerkers uit eten te gaan.

Haar hazelnotenleverancier is een kleine boer, die veel aan ijssalons levert. ‘Hij geeft je persoonlijke aandacht en je kunt zeggen hoe je de hazelnoten gebrand wilt hebben’. Ze vindt ze lekkerder als ze wat sterker gebrand zijn.

Romana gaat sowieso niet naar de groothandel. ‘Wij kopen bij familiebedrijven in. Zelfs de koekjes en verpakkingen komen in Nederland. Het gaat van generatie op generatie’. Persoonlijk contact en langdurige relaties opbouwen hier zijn voor haar heel belangrijk net zoals in Italië. ‘Het is altijd goed om je gezicht te laten zien en om vrienden te worden en samen te eten’.

Hazelnoot is mijn favoriete smaak.

Ook andere ingrediënten, zoals bijvoorbeeld citroenen en pistachenootjes komen van Italiaanse familiebedrijven. Ze wil de beste kwaliteit en dan is de herkomst enorm belangrijk.

De waarde van het persoonlijk contact is ook terug te zien bij de klanten van de ijskiosk in de Binnenstad. ‘Ik kreeg voordat we gingen sluiten dit najaar nog een mooie bos

bloemen van een klant’.

Dichtbij het dorp waar haar vader vandaan komt, in de buurt van Cortina d’Ampezzo staat ieder jaar de oudste (vanaf 1959) en, in Romana’s ogen, de gezelligste ijsbeurs van Italië. ‘Iedereen uit de omgeving gaat daar naartoe. Mijn neven, die in Duitsland een ijssalon hebben, zie ik dan ook’. Het is daar jaarlijks een grote reünie met familie en collega’s. De bezoekers komen er voor de gezelligheid, niet zozeer voor de leveranciers.

Tijdens de beurs worden ook wedstrijden georganiseerd. Romana doet niet meer mee. ‘Ik houd niet zo van het wedstrijdelement. Ik word daar wat zenuwachtig van. Vroeger heb ik wel vaak meegedaan’. En niet onverdienstelijk ook, vertelt ze.

Europese aanbesteding

De ijskiosk staat nu al 22 jaar op de hoek Oudegracht-Jansbrug. Of de kar daar over twee jaar mag blijven staan is nog maar de vraag. De vergunning verloopt dan. Hoe het verder gaat, is afhankelijk van hoe het muntje valt in verband met de Europese aanbesteding. Daar is het afgelopen jaar veel gedoe over geweest, ook in de gemeenteraad.

Het liefst zou ze daar willen blijven. Neemt de volgende generatie het stokje over? ‘Ik heb geen opvolgers. Dit is het, helaas’.

KOUD?

> Vervolg van voorpagina

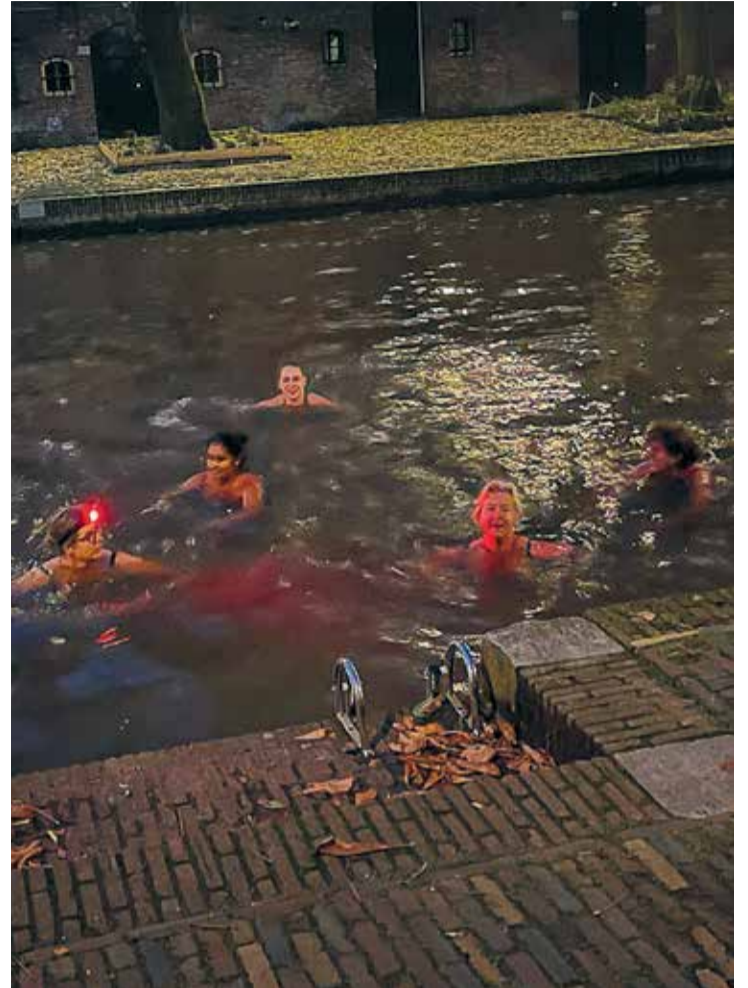
Zomer en winter zwemmen in de gracht

MARIANNE COOPMANS

GRACHTENZWEMMERS – Ze zijn met een groepje vrouwen, in leeftijd variërend van 36 tot 62. De ‘Grachtenzwemmers’. Zomer of winter, ze zwemmen het hele jaar driemaal in de week in de Oudegracht. Het zijn stuk voor stuk stoere vrouwen: Anke van den Borne, Thea Hilhorst, Marieke Roering, Aagje Loef, Ritu Geelhoed en Susanna Bloem. Wat drijft hen om zelfs in de winterkou in de gracht te springen?

Betoverend

‘Natuurlijk, we kunnen ook naar het zwembad. Maar daar moet je helemaal heen met de fiets of auto en daar is zoveel geluid. Nu lopen we in een paar minuten in onze badjassen naar de gracht en springen er, hup, in’, legt Anke uit. Thea vult aan: ‘We gaan als

Verzamelen in de steeg, met hun eigen trapje het water in. Na het zwemmen snel de badjas aan. Foto's: Luuk Huiskes

Wat is er mooier dan onder Middeleeuwse bruggen door te zwemmen? Het is een andere wereld. Je ervaart een gevoel van vrijheid en ruimte.

buurvrouwen naar onze achtertuin om te zwemmen’.

Thea en Marieke zijn in 2013 met het zwemavontuur begonnen. Er kwamen steeds meer vrouwen bij, vooral na de lockdown van 2020. Ze zijn van buurvrouwen vriendinnen geworden. Ze verzamelen bij een steeg en zwemmen richting stadhuis, met de stroom mee.

Thea: ‘Wat is er mooier dan onder Middeleeuwse bruggen door te zwemmen? Het is een andere wereld. Je ervaart een gevoel van vrijheid en ruimte. Het is betoverend om dit te doen. Over het algemeen is het water niet vies. Als je een glas grachtwater scheidt, is dat helder. Er zijn wel wat gezondheidsrisico's. Blauwalgen bijvoorbeeld, maar die hebben we nog nooit gezien. Daar tegenover staat de gezondheidswinst: het is goed voor je immuunsysteem, je bent in beweging én het is sociaal gezond want gezellig met elkaar’.

Winterwonderland

Ze zijn niet bang voor regen of kou. ‘Nat word je toch en zoals nu, nu het bijna winter is, 's ochtends nog donker en het water en het weer op hun koudst zijn, zwemmen we maar een paar minuten. Anders koelen we te veel af’.

In de winter is het zwemmen wel intenser, vindt Thea. ‘Na de kou van de eerste 100 meter gloei je helemaal. Het water is nooit kouder dan nul graden. In 2021 was de gracht deels bevroren. We hebben toen een hamer meegenomen om het ijs te breken. Dat was wel lachen!’

Anke: ‘In de winter is veel meer een avontuur, in het donker zwemmen met een lampje op je hoofd. Maar ook romantischer, zeker nu met de Kerst in aantocht en alle kerstverlichting. Het is net winterwonderland’.

Ze doen ook aan de nieuwjaarsduik, niet om 7 uur 's ochtends, zoals gewoonlijk, maar om 10 uur. Thea: ‘Het zou ons leuk lijken om dat dit keer samen met de buurt te doen’.

NIEUWS

> Vervolg van voorpagina

‘Utrecht in 2040 energieneutraal onhaalbaar’

INEKE INKLAAR

TE AMBITIEUS – In het coalitieakkoord uit 2018 staat dat Utrecht de honderden gemeentepanden in 2040 energieneutraal wil hebben gemaakt. Begin vorig jaar signaleerde de Rekenkamer dat de gemeente meer aandacht moest besteden aan een samenhangende visie, de energietransitie beter moest monitoren en de criteria voor verduurzamingsprojecten praktischer moest formuleren.

Daarop liet de gemeente onderzoeken uitvoeren. TNO keek naar de haalbaarheid van het energiezuiniger maken van monumenten. Die kunnen van het gas af, als ze worden aangesloten op stadsverwarming en ze (beter) worden geïsoleerd. Hierdoor gaat de CO₂-uitstoot naar beneden. Terug naar nul uitstoot lijkt echter niet haalbaar.

Ecorys onderzocht of zonnepanelen

op gemeentepanden kunnen komen te liggen. Dat kan tussen nu en 2040 bij ongeveer een derde van het kernvastgoed lukken. De rest heeft niet voldoende dak of een verkeerde ligging voor zonnepanelen.

Ook bracht deze club in kaart wat ervoor zorgde dat Utrecht minder snel dan gewenst zijn panden duurzamer maakte. De conclusie: per jaar kunnen 15 tot 20 panden aangepakt worden: omdat ze toe zijn aan groot onderhoud (elke 20 jaar) of aan renovatie (elke 40 jaar). Ecorys noemt de doelstelling van 2040 ambitieus, zo niet onhaalbaar. Daarnaast is er te weinig geld voor uitgetrokken – zo staat in het rapport *Versnellingsopgave in actie*.

Het beleid moet anders. Ambtenaren brengen nu in kaart wanneer een gelegenheid zich voordoet om een pand duurzamer te maken: wanneer is renovatie of onderhoud nodig, wanneer komt er een nieuwe huurder? Deze inventarisatie moet leiden tot een realistischer en betaalbaar plan.

Van A+++ naar G

energielabels in 2022 van (semi-)openbare panden. De Binnenstad telt veel meer van dat type gebouwen zónder, dan mét energielabel.

A:

- hotel Intel aan de Smakkelaarshoek (A+++)
- het Stadskantoor (A++)
- TivoliVredenburg (A+)
- Paushuize (A+)
- de bieë op de Neude
- het Slachtstraatfilmtheater
- het stadhuis
- Stayokay op de Neude

B:

- conservatorium op de Mariaplaats

C:

- HKU op de Nieuwekade
- basisschool De Puntenburg

D:

- DUMS op het Dompein
- hotel Leonardo op het Vredenburg
- Volksbuurtmuseum aan de Waterstraat

E:

- basisschool Pieterskerkhof

G:

- buurthuis Inde3Krone op de Oudegracht

Scan de QR-code
Zoek zo een energie-label op met postcode en huisnummer

KOUD?

Liever een dekentje en warme billen

ERIK VAN WIJK & CHARLES CROMBACH

HEATERS – De winter nadert, de herfst doet met regen- en windvlagen goed haar best ons te laten wennen aan gebibber in de kou. Met de kraag op en met de handen diep in hun zakken lopen mensen door de stad. Hoe gaat de horeca eigenlijk om met verwarming voor mensen die buiten op het terras willen zitten?

De meningen zijn verdeeld. Het gaat immers steeds om de afweging ‘klimaatbewust bezig zijn’ versus ‘hoe trek ik publiek om de omzet te verhogen?’ Van ‘Het dondert me niks, mijn klanten moeten het hier gezellig en warm hebben, anders lopen ze naar de overkant’ tot ‘Wij willen hier echt milieubewust bezig zijn, hebben de heaters weggehaald en we serveren ook alleen vegetarische maaltijden. We accepteren bewust

We zetten alleen heaters aan als de terraszitters erom vragen.

een mogelijk licht omzetverlies’.

Warmtekussens

De meesten kiezen voor een middenweg, zoals Jesse Keijzer, bar supervisor van De Vingerhoed aan de Donkere Gaard. ‘Het terras is bij ons geen uithangbord, binnen is het gezelliger. Onze heaters hebben we de afgelopen twee jaar niet of nauwelijks aan gehad vanwege de hoge prijs, en nu alleen als de klant

er expliciet om vraagt. De kou komt vanaf de grond, dus een dekentje is effectiever dan het verwarmen van lucht’.

Rik van Orsouw, eigenaar van Graaf Floris aan de Vismarkt: ‘Onze gasten waarderen het dat ze buiten kunnen zitten en dat we toch milieubewust bezig zijn. Dankzij de aanschaf van deze warmtekussens. Daar hebben we van de gemeente ook nog een aardige subsidie voor gekregen. Maar voor het terras ‘boven’ op de Vismarkt kunnen we weinig doen, daar staat te veel wind op’.

Rik van Leeuwen, bedrijfsleider van café Carèl, is ook trots op de door een tonicproducent mee gesponsorde warmtekussens. ‘De heaters verwarmen elektrisch, niet op gas. Maar we zetten ze alleen aan als terraszitters ernaar vragen. We overwegen wel om te investeren in windschermen, want aan deze kant van het Janskerkhof kan het flink waaien’.

Tot op de dag vandaag zijn er geen mogelijkheden om via lokale regels terrasverwarming te verbieden. Die regelgeving moet van het Rijk komen. Begin dit jaar vroegen de Utrechtse fracties van Partij voor de Dieren, Volt en Groen-Links om zo’n verbod in te stellen. Afgelopen maanden benaderde de gemeente Utrechtse ondernemers geregeld met energiebesparende tips; bijvoorbeeld niet-duurzame terrasverwarming vervangen door milieuvriendelijkere alternatieven zoals elektrische kussens.

Met dekens en vooral die warmtekussens kunnen terraseigenaren veel kou uit de lucht halen. Nederlanders zijn terraszitters geworden, maar met die regen en wind in de herfst is het binnen misschien wel veel gezelliger.

Ook op het terras van logement Petit Beijers zitten bezoekers met een dekentje. Foto: Luuk Huiskes

Vrijwilliger Jan Kon warmt zijn voeten aan de verwarming in de kerkbank.
Foto's: Gert-Jan Peddemors

Eusebius warmt bezoekers op met infrarood

INEKE INKLAAR

Een kerk is uiterst lastig te verwarmen. De Arnhemse Eusebiuskerk, een 15e eeuwse broertje van de Dom, experimenteert met een zo duurzaam mogelijke klimaatbeheersing met nieuwe technieken.

De Arnhemse kerk wil een proeftuin worden voor de warmtestralers op waterstof. Die moeten op 8 meter hoogte komen. Het wordt dan de eerste kerk die zo verwarmd wordt. Als er (sponsor)geld is, komen er bij wijze van test zogeheten donkerstralers in de kerk te hangen. Die panelen – 5 tot 13 meter lang – verwarmen met infrarood. Het systeem van het Duitse bedrijf Schwank werkt op waterstof. Als dat niet meteen voorhanden is, kan het ook aardgas of lpg gebruiken en later simpel worden omgebouwd. Voor de waterstof moet een aparte opslag komen. En het leidingstelsel is afwijkend.

De Eusebiuskerk heeft proefgedraaid met één waterstofverwarmer. Dat ging goed. De volgende stap is testen met meer waterstofgebaseerde stralers van zo'n 7 meter lang. Studenten van de hbo Mechanical Engineering van de Hogeschool Arnhem Nijmegen werken in dit waterstoflab samen met de Eusebius.

Ze onderzoeken niet alleen deze techniek, maar ook de effecten ervan op de akoestiek, het aanzicht en de veiligheid. Ook kijken ze naar de inzet van sensoren. Omdat waterstof makkelijk vervliegt, geen geur heeft en niet zichtbaar brandt, moet er extra 'bewaking' komen ontsnappend H₂.

Boven = beneden

Je zou verwachten dat de lucht boven bij de gewelven op 33 m hoogte het warmst is. Maar de afkoeling boven is, doordat het dak niet is geïsoleerd, zo groot dat de temperatuur boven ongeveer dezelfde is als beneden. Er verdwijnt ook veel warmte via de grote glas-in-loodramen. Aan de binnenkant daarvan zit wel een glasplaat, maar daar gaat veel tocht langs.

Hoe een en ander te verbeteren is de vraag, maar daar wordt natuurlijk wel over nagedacht. Zonnepanelen op het dak zijn geen optie. Aardwarmte benutten kan een optie zijn. Selectief geplaatste infraroodpanelen is een andere mogelijkheid. In de zomer is juist de koelte in de Domkerk een reden om even binnen uit te rusten. Hoewel dit na een paar dagen hitte ook tegenvalt door de warmte die via diezelfde glas-in-loodramen binnenkomt.

In de kelder wordt de temperatuur van het water van de stadsverwarming omlaag gebracht; te snel verhitten schaadt de Domkerk.

KOUD?

Klappertanden in een koude kerk

BEN NIJSSEN

10 °CELSIUS – Als er één gebouw de gevolgen van de hoge energieprijzen voelt, is het wel de Domkerk. Het is niet meer te doen daar in de winter behaaglijk warm te stoken. Daarnaast tikken ook de kosten voor de verlichting aardig aan. Idem dito andere kerken. Daarom heeft de Protestantse Gemeente Utrecht besloten: in de Jacobikerk, de Nicolaikerk en de Janskerk wordt tot maximaal 10 °C verwarmd.

Jan Kon is als vrijwilliger al bijna 20 jaar verantwoordelijk voor de verwarming, de verlichting en het

geluid van de Domkerk. Sinds kort is hier ook een betaalde kracht voor. De techniek in de Domkerk is zover ontwikkeld dat Jan thuis kan bekijken wat de temperaturen in de verschillende ruimten van de kerk zijn. Hij kan deze zo ook bijstellen. Naast een maximumtemperatuur wordt ook een basistemperatuur van minimaal 7 °C aangehouden.

Die maximumtemperatuur geldt elders niet. De kantoren worden apart verwarmd tot een niveau waarbij een hele dag te werken is. Ook de winkel en het Domcafé worden warmer gestookt. De bezoekers van de kerkdienst kunnen op zondag voorverwarmde zitkussens gebruiken; er zijn dekens en in de kerkban-

ken staat de voetverwarming aan. Mochten de (oudere) kerkgangers het toch te onaangenaam vinden, dan kunnen ze thuis de dienst via internet volgen.

Op de tocht

De vrijwilligers bij de receptie hebben ook verwarmde kussens, dekens en sinds kort infraroodplaten als stralingswarmte. De tocht als de deuren openen, wordt zoveel mogelijk afgeschermd met platen, maar blijft hinderlijk. 'Ondanks alles is het nog steeds koud, zeker als je hier een aantal uur zit', zegt een vrijwilliger.

De kerk wordt regelmatig verhuurd. De huurprijs is gebaseerd op de reguliere verwarming. De

huurder kan vragen de verwarming op te voeren, maar dan worden de extra kosten in rekening gebracht op basis van de meterstanden; dat kan oplopen tot duizenden euro's. Sommige kerken, zoals de Martini-kerk in Groningen en de St. Bavo in Haarlem, doen daarom de kerk 's winters op slot.

De kerk wordt verwarmd met stadsverwarming. Deze is midden jaren 80 aangebracht. Het gaat om een bedrijfsaansluiting: de kerk wordt niet, zoals particulieren, gematst met een prijsplafond, maar moet het volle pond moet betalen. Ander nadeel is dat de kerk drie aansluitingen op het warmtenet heeft waarvoor ook extra betaald moet worden: cv-radiatoren in de kantoren en vloerverwarming in de winkel en het Domcafé.

Gevoelig orgel

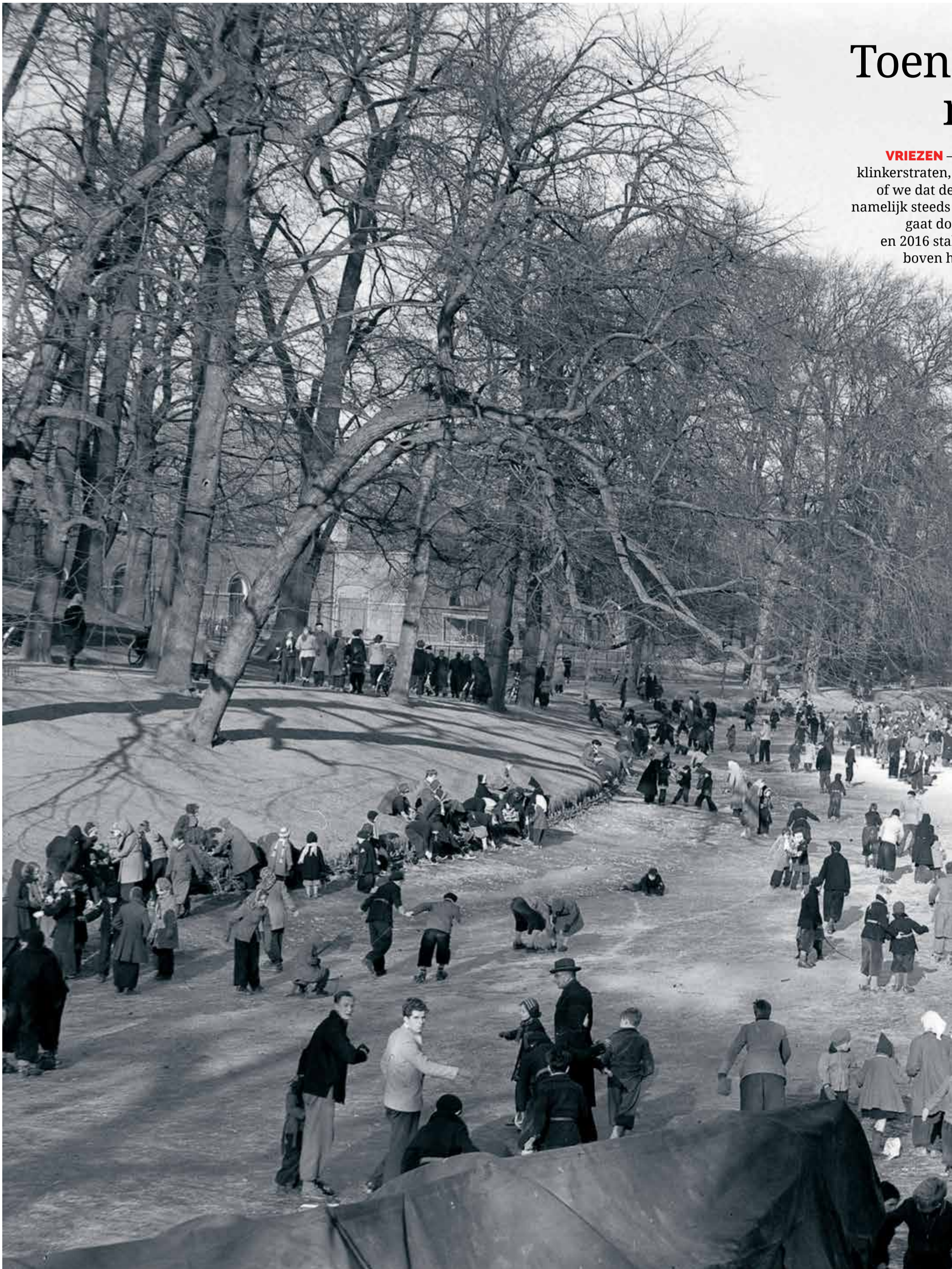
De zwaarste aansluiting is voor de kerk zelf die wordt verwarmd met warme lucht. Hiervoor zijn zes putten in de vloer waaruit grote ventilatoren warme lucht de kerk in blazen. Er zijn evenveel putten waardoor lucht de kerk wordt uitgezogen.

Het verwarmen van de kerk moet niet te snel gaan om schade aan het eeuwen oude gebouw te voorkomen. Daarom wordt de temperatuur van het water van de stadsverwarming dat de kelder met 90 °C binnenkomt, verlaagd tot 60 °C.

Het grote monumentale Bätz-orgel uit 1831 (met pijpwerk uit 1571) is het meest gevoelig voor temperatuurschommelingen. Vóór het zaterdagmiddagconcert en op zondagmorgen vóór de dienst moet de verwarming daarom al vroeg aangezet worden (dit kan Jan vanuit huis).

De temperatuursensor voor de kerk is bij het orgel gemonteerd. Als de kerk op de gewenste temperatuur is, moet organist Jan Heel het orgel stemmen. Dit luistert heel gevoelig vanwege de mechaniek.

Op zich is een lage temperatuur niet slecht voor de kerk. Niet stoken is in feite het best want dan zijn er ook weinig variaties. De dikte van de kerkmuren houdt de temperatuur min of meer stabiel. Dan is de luchtvochtigheid belangrijker, deze mag niet boven de 80-85 procent komen.

Toen

VRIEZEN
klinkerstraten,
of we dat de
namelijk steeds
gaat do
en 2016 sta
boven h

Foto: F. F. van der Werff, Het Utrechts Archief

KOUDE?

waren ijs en sneeuw nog heel gewoon

Schaatsen op de singel, glijden en glibberen over opgevroren
een sneeuwpop bouwen en sneeuwballen gooien – het is de vraag
komende maanden (nog) gaan meemaken. De winters worden
zachter. Het KNMI constateert dat name de laatste 30 jaar het hard
r de klimaatverandering. Vooral de winters van 2007, 2014
ken met een gemiddelde temperatuur van rond de 6 °C fors uit
het gemiddelde: ooit 3 °C. Gelukkig hebben we de foto's nog,
zoals deze van vlak na de oorlog.

Manager Ferdinand van de Velde werkt al twintig jaar bij het Leger des Heils.
Foto's: Michael Kooren

Binnenslapen mag bij extreem weer

De koudweerregeling gaat in Utrecht in als de gevoelstemperatuur 's nachts onder de 0 graden daalt. Of bij ander extreem weer, zoals een storm. Alle mensen die dakloos zijn (ook mensen die hier normaliter geen recht op hebben) kunnen dan terecht voor een slaapplek in de opvang. Bedoeling is de mensen uit deze groep te beschermen voor gezondheidsschade.

Ze kunnen zich dan tussen 18:45 en 21:00 uur melden op een van de opvanglocaties in Utrecht. Mensen die dakloos zijn en recht hebben op opvang kunnen 's nachts terecht bij de Tussenvoorziening. Mensen die geen recht hebben op opvang in Utrecht kunnen tijdens de koudweerregeling naar twee locaties in Zuidwest. Overdag kunnen mensen naar Herstart van het Leger des Heils op de Nieuwegracht om iets te drinken of te eten, een warme douche of een gesprek. Hulpverleners helpen hen met het vinden van een plek om te slapen.

KOUD?

Dagopvang aan de Nieuwegracht

Opwarmen bij gratis koffie, thee, soep en brood bij Leger des Heils

HERMAN VAN DER MEER

DAGOPVANG – Het is herfst en behaaglijk in de huiskamer van de inloopvoorziening voor daklozen op Nieuwegracht 92. Daar is de inrichting en de inzet van vrijwilligsters aan de bar en elders niet vreemd aan. Bij het Leger des Heils is gratis koffie, thee, soep en brood. De daklozen die hier komen, zijn voor zeker de helft mannen uit Polen en andere Oost-Europese landen.

Niemand hoeft hier in de winter als het vriest, buiten te slapen. Bij extreme kou of storm zijn er extra slaapplekken beschikbaar bij Stadsbrug en de Zeehaenkade in Zuidwest. Veldwerk (Jellinek) en de soepfiets van het Leger des Heils zoekt de buitenslapers op. De gemeente kondigt de koudweerregeling aan en af.

Manager Ferdinand van de Velde van het Leger des Heils werpt niet graag drempels op. Hij spreekt daarom met enige schroom over de 'rechthebbers'. Dat zijn de daklozen met een Nederlands paspoort en een binding met de stad. Die gaan onherroepelijk voor. Maar ook voor de Oost-Europeanen is er onderdak bij extreem weer elders in de stad. Liever ziet Ferdinand dat ze werk hebben en anders teruggaan.

Aan de Nieuwegracht kunnen zij vooral terecht bij de ervaren Turkse Merve Yilkilmaz, zwart krullend haar, die indertijd bij de opvang aan de Catharijnesteeg actief was. Die vestiging werd eind 2018 opgedoekt. Het werk werd overgenomen door het Leger des Heils Nieuwegracht. Ferdinand van de Velde begeleidde

als projectmanager de overgang. Yilkilmaz ontfermt zich nu over de Oost-Europeanen en helpt hen zij aan zij met de Poolse organisatie Barka (voor dakloze arbeidsmigranten uit de EU). Een moslima in een bij uitstek christelijke organisatie.

Christelijke bezieling

Van de Velde is al twintig jaar actief bij het Leger des Heils. Na zijn studie in Amsterdam werd hij gegrepen door de christelijke bezieling die de basis is voor het werk in de organisatie. Van vaste medewerkers wordt deze betrokkenheid verwacht maar vrijwilligers van iedere (geloofs)overtuiging worden met open armen ontvangen.

Sinds de coronacrisis is het aantal vrijwilligers niet meer op het oude peil. Dat baart Ferdinand zorgen. Er zijn tien diensten per dag die door vrijwilligers moeten worden gedraaid, 70 in totaal. Na elke dienst van vijf uur komen de vrijwilligers bij elkaar voor een evaluatie. Deze ervaring kan een opstap zijn voor een betaalde functie elders.

Eén vrijwilliger zit bij de ingang en noteert de naam van iedereen die binnenkomt. Er ontstaat soms even wat rumoer, maar dat wordt snel gesust. En als het echt in geweld ontaardt, is de politie er

verduiveld snel bij.

Drugs worden hier binnen niet getolereerd. De politie is bevoegd om te fouilleren. Van de Velde stelt de samenwerking met de politie bijzonder op prijs. Vreemde ogen en het politie-uniform dwingen. Maar nee, vrees voor de politie hebben sommige daklozen allang niet meer.

Hartstochtelijke rokers

De manager leidt rond door het gebouw, wijst op de douches. Die zijn vrijwel continu in gebruik. Er is een binnenplaats voor de hartstochtelijke rokers. Er staat een palmboom en illustraties op de meubels. Liever weg van het idee van de ommuurde gevangenisbinnenplaats.

Naast de kamers voor kort verblijf van maximaal achttien dagen op de eerste verdieping zijn er op de tweede verdieping twaalf kamers beschikbaar voor mensen die soms tot een jaar of langer mogen verblijven. Een bed per kamer ten behoeve van de ontspanning en zielenrust van de betrokkene. Bovendien zijn er vier aparte ziekenboegbedden bijvoorbeeld voor hen die recent uit het ziekenhuis zijn ontslagen. Een medische post is aanwezig voor noodgevallen.

Wat opvalt is dat er weinig jongeren en vrouwelijke cliënten

Als er projecten zijn met veel hinder is er extra aandacht nodig voor de omwonenden en andere betrokkenen.

In de binnenplaats staat een palmboom, om maar niet de associatie met de luchtplaats van een gevangenis te wekken.

zijn. De voorzieningen voor hen bevinden zich elders. In het gebouw zelf is een tiental teams actief voor eerste opvang, zoals Jellinek verslavingszorg, Barka migrantenzorg en Tussenvoorziening voor werk

en activering. Toegankelijkheid en laagdrempeligheid is het motto.

Wil je een keer helpen als vrijwilliger, bel of app Anna Klaassen: 06-31045071

Soms is er gedoe in de stegen naast de dagopvang van het Leger des Heils. Foto: Michael Kooren

Herman van der Meer woont vlak bij de dagopvang van het Leger des Heils op de Nieuwegracht. Soms

dolen daklozen door de buurt en veroorzaken overlast. Hij beschrijft een incident eerder deze maand.

Een handgemeen in het hofje achter

GEVECHT – Hevig gekrijs weerkaatst tussen de muren. Ik zie alles gebeuren. Vanuit mijn raam op de zolderverdieping van onze bovenwoning heb ik zicht op het hofje beneden. Een vrouw probeert los te komen uit de greep van de man achter haar. Hij omklemt haar met beide armen om haar middel. Zij stormt vooruit, rukt zich los en geeft hem een stevige douw. Hij verliest zijn evenwicht en valt. Als hij omhoogkomt tegen de muur van het hofje bij ons achter, zet zij hem klem. Hij moet ophou-

den. Zij heeft duidelijk meer kracht, is slank. Hij is ronduit schriek en lijkt krachteloos. Zijn broek slobbert om zijn achterste.

‘Hij was behoorlijk onder invloed toen hij die lotgenote pakte’, verklaart buurtmedewerker Sjaak Pols van het Leger des Heils naderhand als ik hem tegenkom. Hij is er nog achteraangegaan om te zien of het niet verder uit de hand liep. Er zijn vier mannen die zorgen voor de veiligheid en leefbaarheid rondom het Leger des Heils.

Af en toe sneuvelen er ramen door vechtpartijen of woede-uitbarstingen.

Ik ben opgelucht dat het beperkt bleef tot een handgemeen. ‘Nee, met wapens hebben we gelukkig niet te maken gehad’, zegt hij. Wel sneuvelen er soms ramen bij de dagopvang door vechtpartijen of woede-uitbarstingen binnen.

We zitten in alle rust op een bankje langs het singel aan het Servaasbolwerk. Een paar dagen later. Pols werkt bij het Leger des Heils nu drie-en-half jaar en heeft collega’s zien komen en gaan. En veel bijzondere verhalen gehoord van bezoe-

kers van de dagopvang.

Hij is ervan overtuigd dat het iedereen kan overkomen, dakloos worden als gevolg van een scheiding, huisuitzetting. Negatieve spiraal. Hij kan er slecht tegen als mensen zich te chic en verheven voelen. Citeert een man die hen uitschold toen ze zich bekommerden om een verwarde vrouw die al dagen doelloos in de omgeving rondzwierf. Oprotten moesten ze. Kwetsbare mensen, wie vangt ze op? ‘We zitten allemaal in onze eigen bubbel,’ zegt hij.

Wat doet kou met een (dakloos) mens?

GASTSCHRIJVER

RONALD B J SMIT

DAKLOZEN – In de zomer krijg je ze al vaak in het oog. Moet je wel goed kijken, Dakloze personen zijn niet altijd direct te herkennen in de Utrechtse binnenstad. Ze vallen mogelijk pas op als ze op een van de vele bankjes alleen of groepsgewijs bijeen zitten. Genietend zippend aan een maxi bierblikje.

Dan nog kan je je vergissen. Het kunnen ook buitenlandse toeristen zijn. Wanhopig zoekend en sjouwend met tassen naar hun gereserveerde Airbnb-appartement.

‘Fijn, denk je dan, dat onze mooie stad zo levendig is met veel couleur locale en openstaat voor alle soorten mensen’.

Vraag je je wel eens af waar de groep dakloze mensen verblijft? Een deel kan terecht in een van de 24-uurswoonvoorzieningen van de Tussenvoorziening of het Leger

des Heils in en rond de Binnenstad. Dat is echter niet voor iedereen mogelijk. Ze verblijven buiten in weer en wind. Overgeleverd aan soms heftige weersomstandigheden. Daar denk je niet zo snel aan als je ’s winters in je behaaglijk warme woning zit.

Lichaamseffect

Koude heeft een negatief effect op je gezondheid. Het is niet voor niets dat lange afstandsschaatsers zich goed beschermen. Nu is het niet alleen de vrieskou die bepalend is voor afkoeling van je lichaam. Regen en windsnelheid kunnen al bij een temperatuur van 4 graden boven nul schadelijk zijn.

Wat is dan het effect van koude op je lichaam? Je lichaam koelt af bij blootstelling aan koude. Door een hoger energiegebruik kan de lichaamstemperatuur op peil blijven. Dat is de energie die je eigenlijk al nodig hebt om de dag door te komen. Bijvoorbeeld nodig voor je werk. Door de verminderde energie presteer je al minder goed. Je gaat meer fouten maken. Werk je buiten,

dan is de kans op een arbeidsongeval groter.

Het lichaam reageert. De bloeddruk stijgt. Bloedvaten worden smaller. Op plaatsen waar het bloed al minder komt, merk je dat het eerst. Dat merk je het eerst aan je neus, vingers, oren en je tenen. Winterhanden en in minder mate wintervoeten zijn dan een vervelend verschijnsel.

Je gaat meer plassen. Je droogt uit. Bij voortduren van de blootstelling verwijden de bloedvaten zich weer. Een verstopping in de kleinere vaten kan optreden. Plaatselijk pijnklachten en eventueel ernstige gevolgen zoals blaarvorming en zelfs afsterven van weefsel tot gevolg hebbend. In het Engels ook wel frostbite genoemd.

Gelukkig komt dat laatste niet heel vaak voor. Anders is het in grote steden als New York of Toronto. Daar zijn de winterse weersomstandigheden vele malen heftiger en duren ze langer.

Naast de lage lichaamstemperatuur (hypothermie) treedt ook moeheid, slaperigheid en verwardheid

op. Dat laatste beschreef Godfried Bomans duidelijk tijdens zijn verblijf op Rottumeroog in 1971. Een zwempartij in de Waddenzee werd hem bijna fataal.

Schijndood

Al snel treden ademhalingsproblemen op door verkramping van de spieren rond de luchtpijp (bronchospasme: een bekend verschijnsel bij astma) met mogelijk luchtweginfecties. Blijft de blootstelling voortduren dan kan zelfs schijndood optreden.

Bepaalde groepen lopen een hogere kans op hypothermie. Medische problemen zoals suikerziekte, uitdroging, vaatproblemen en een verminderde algemene fitheid spelen naast leeftijd en woonomstandigheden een rol. Wees voorzichtig met alcohol. Dat zorgt snel voor het openstaan van de bloedvaten. Bij acute blootstelling aan koude kan dit leiden tot ernstige schade en zelfs het overlijden.

Wees alert als je vanaf november bij stevige wind en veel regen naar buiten gaat. Dan kan de gevoels-

temperatuur ver onder nul graden liggen. Je loopt dan kans op onderkoeling. Wapen je goed tegen de kou. Kleinere kinderen koelen sneller af. Zorg dat hun hoofd bedekt is. Wapen je goed tegen de kou.

En de dakloze mensen, denk je dan? Hoe blijven zij vorstvrij? De gemeente Utrecht vangt hen – dankzij de koudweerregeling – op bij gevoelstemperaturen onder nul. Zo voorkomen we bij hen ook gezondheidsschade door kou.

Ik wens iedereen een warme winter.

Foto: Bas de Meijer

Ronald B J Smit is arts Maatschappij en Gezondheid bij de gemeente Utrecht

Hofje in de kou

Het opnieuw inrichten van de tuin kreeg warme aandacht van enthousiaste bewoners. Buren en bekenden zaten vol wensen en ideeën en brachten al hun kennis en vaardigheden in. De een kon dit, de ander dat. Alle ambities en verlangens werden vrolijk opgestapeld.

Maar de een wou dat en de ander dit. De groeiende stapel plannen werd een zootje. Geen samenhang, maar afstand en competitie. Wrevel ontstond en zorgde voor afwijzen en afhaken. De positieve start koelde drastisch af. Het onderlinge contact werd steeds kouder, daar kon de winter niet tegenop.

Foto: Sjaak Ramakers

Harrie Thewessen

Knip Catharijnesingel komt maanden later

INEKE INKLAAR

BLOKKADE – De knip in de Catharijnesingel, die dit laatste kwartaal zou worden aangebracht onder de passage van Hoog Catharijne, wordt uitgesteld. Het realiseren van de wegblokkade, die autoverkeer tussen Daalsesingel en Bleekstraat of omgekeerd moet verhinderen, is vertraagd.

De verwachting is nu, zo vertelt een gemeentewoordvoerder, dat de blokkade onder het Poortgebouw de eerste helft van 2024 wordt gemaakt. 'Er is nog aanvullend onderzoek nodig hoe de knip eruit moet zien. Kan die fysiek? Of volstaat het om alleen met handhaving te werken?' Denk dan bijvoorbeeld aan camera's.

Tot nu werd in gemeentestukken alleen gesproken over een zogeheten Intelligente

Toegang. Daarbij kunnen auto's of bussen die in of bij Hoog Catharijne moeten zijn – leveranciers, touringcars, stads- en streekbussen – op basis van een vooraf geregistreerd kenteken toegang krijgen.

Ook moet er nog afstemming met belanghebbenden plaatsvinden over het ontwerp. Dat zijn omwonenden, bedrijven (waaronder de eigenaar en huurders van Hoog Catharijne), ondernemersorganisatie Centrummanagement Utrecht en verkeersgebruikers van de Catharijnesingel. Daarna rapporteren de onderzoekers, waarna de politiek moet besluiten.

Rustig oversteken

De knip moet de recent heringerichte Catharijnesingel rustiger maken. Utrecht wil stimuleren dat mensen niet met de auto naar de Binnenstad komen en verhinderen dat automobilisten deze singel gebruiken voor noord-zuidverkeer. Inmiddels is die deels een 30km-zone en een fietssingel.

De oversteek bij het Smakkelaarsveld/hoek Vredenburg moet voor voetgangers en bussen makkelijker worden. En voor fietsers, die (later) terecht kunnen bij een stalling in HC. Bij de Moreelsebrug/Mariaplaats profiteren fietsers en voetgangers. In beide gevallen ontstaat een prettiger looproute vanaf het station.

Wie vanuit het noorden met de auto naar de zuidelijke Binnenstad wil, moet via de Beneluxlaan, Balijelaan, Vondellaan en Albatrosstraat rijden. Vervolgens moet een bestuurder slim kiezen voor het vervolg, omdat er ook een knip gepland staat op het Ledig Erf ter hoogte van de Vaartserijnbrug.

Automobilisten kunnen de zuidelijke Binnenstad straks verlaten via de Oudegracht en de Tolsteegbrug; dan moeten ze daar linksaf slaan. Wie via de Lange Smeestraat het Museumkwartier verlaat, kan in de praktijk alleen linksaf de singel op en dan via de Bleekstraat naar de buitenwijken. Voor de mensen van buiten – in gemeentejargon: gebiedsvreemd verkeer – blijven de parkeergarages toegankelijk; daarom verwachten ambtenaren geen economische effecten voor ondernemers.

Infographic: Anton van Tetering

Ja, ik wil

Wie o wie wil redacteur bij de Binnenstadskrant worden? De redactie zoekt **bewoners van deze wijk** die weten wat er speelt in hun buurt, die willen optekenen wat volgens Binnenstadsbewoners fout of juist goed gaat, **die houden van dingen uitzoeken** en die

graag portretten schrijven van interessante buurtgenoten.

Het nieuwe redactielid schrijft voor de papieren Binnenstadskrant die **4x per jaar** verschijnt, maar levert hopelijk ook bijdragen voor onze site (binnenstadskrantutrecht.nl) en voor Facebook (www.facebook.com/Binnenstadskrant).

Heb je interesse? Meld je dan via **binnenstadskrantutrecht@gmail.com**.

De hoofdredactie neemt dan zo snel mogelijk contact met je op.

Groene vingers gezocht

BINNENTUIN - In wijk C-west bevindt zich een tuin in een openbaar binnenterrein; deze is vijf jaar geleden aangelegd en is in zelfbeheer bij omwonenden. Regelmatig onderhoudt een groep de tuin: onkruid wieden en paden vrijmaken. Er ontbreekt echter iemand die verstand heeft van tuinieren en die ons wegwijs kan maken door mee te doen.

Het hoeft niet iemand uit de wijk te zijn, het is al fijn zijn als we iemand vinden. Er staat geen vergoeding tegenover, wel gezelligheid en tuinierplezier.

Dus, houd je van tuinieren, meedoen en ons leiden door de plantenwereld, neem dan contact op met Hedwig:

hedwig-thuis@hetnet.nl

Fietsers, voetgangers en een enkele rolstoeler persen zich langs een wegopbreking op de Oudegracht.
Foto: Gert-Jan Peddemors

Het hele jaar door omleidingen en barricades. Foto's: Ton Verweij

De brug bij de Haverstraat/hoek Oudegracht is al maanden lang terrein van werkzaamheden.
Foto: Gert-Jan Peddemors

> Vervolg van voorpagina

TON VERWEIJ

COÖRDINATIE – Al die werkzaamheden, wegversperringen en omleidingen; soms wordt het een Binnenstadbewoner te veel. Kan dat niet handiger, is vaak de verzoeking. Hoe gaat de coördinatie bij de gemeente? Hebben nutsbedrijven onderling contact om klussen te combineren zodat een straat maar één keer open moet? En wat doet zo'n omgevingsmanager eigenlijk?

Het is nu eenmaal nodig om eens in de zoveel tijd kabels en leidingen te vervangen, ook in verband met de veiligheid. En keldergewelven restaureren hoort er in de Binnenstad nu eenmaal bij. Maar soms komt er wel heel veel tegelijk op een Binnenstadbewoner af.

Gerard Verrijn Stuart, bereikbaarheidsregisseur van de afdeling Mobiliteit van de gemeente Utrecht, is er verantwoordelijk voor dat de Binnenstad bereikbaar blijft bij werkzaamheden en evenementen, en dat de overlast voor het verkeer zoveel mogelijk beperkt blijft. De afdeling probeert zoveel mogelijk werkzaamheden te bundelen, zodat de verkeershinder en overlast beperkt blijven. 'Maar dat lukt helaas niet altijd'.

'Daar hoort ook bij het bedenken van slimme verkeersplannen, omleidingsroutes en goede communicatie. De gemeente probeert daarbij zoveel

mogelijk werkzaamheden te bundelen door regelmatig 'uitvragen' te doen bij de nutsbedrijven en andere grote opdrachtgevers'.

Wat zijn hun plannen de komende jaren en welke mogelijke verkeershinder vloeit hieruit voort? Door koppelingen aan te brengen zijn werkzaamheden soms te combineren, waardoor de verkeershinder en overlast voor de betrokkenen worden beperkt. 'Helaas lukt dit niet altijd door allerlei omstandigheden'.

Ook wordt gekeken of bij die werkzaamheden de restauratie van kelders wordt meegenomen, zoals in de Haverstraat. En of na afloop de betreffende straat totaal wordt heringericht.

Verkeersplan

Dat betekent dan wel dat de werkzaamheden, en dus ook de overlast, wat langer duren, maar dan ben je er ook voor lange tijd van af. Dat lukt dus niet altijd, zoals onlangs bleek in de Geertestraat, waar in mei 2022 de hele straat in drie weken keurig werd herstraat, maar

een jaar later weer helemaal op de schop ging voor werkzaamheden van Vitens en Stedin.

De werkzaamheden gaan vaak gepaard met verkeersomleidingen. Verrijn Stuart: 'Het is de bedoeling dat de partij die iets doet in de openbare ruimte met een verkeersplan komt, in tekst en met een kaart: wanneer gaat het project lopen? Waar precies? Hoeveel ruimte heeft men nodig? Wat zijn de voorgestelde omleidingsroutes? Deze plannen worden getoetst door het gemeentelijke team Tijdelijke Verkeersmaatregelen Utrecht (TVU), waar kundige verkeersadviseurs werken'.

Daarnaast is er nog een zogenoemd Kernteam Tijdelijk Verkeersmaatregelen, dat elke week op woensdag bij

elkaar komt en de zwaardere, grotere plannen integraal toetst en beoordeelt.

Niet alleen de afdeling Mobiliteit kijkt dus mee, maar ook de bedrijven voor onderhoud en beheer, de afdeling communicatie, vervoermaatschappij Qbuzz en de nood- en hulpdiensten, zoals bijvoorbeeld de brandweer en de ambulance. 'Het is natuurlijk wel belangrijk dat deze altijd bij de betreffende locatie kunnen komen en dat bijvoorbeeld brandkranen bereikbaar blijven'.

Heel gepuzzel

De aanvrager kan vervolgens met de adviezen en randvoorwaarden het plan verder uitwerken. Dat kan ingewikkeld zijn, aangezien er best veel

projecten tegelijkertijd lopen. 'Het is dan de kunst de relaties te leggen tussen de verschillende projecten en ervoor te zorgen dat de omleidingen elkaar niet in de weg zitten. Dat is vaak een heel gepuzzel, maar gelukkig heeft de gemeente een database waarin al de projecten zijn verzameld, zodat alle gegevens direct oproepbaar zijn'.

Als er projecten zijn met veel hinder is er extra aandacht nodig voor de omwonenden en andere betrokkenen. In die gevallen wordt er een omgevingsmanager aangesteld. Ook bij grote projecten waar de gemeente geen opdrachtgever is, gebeurt dit geregeld (maar helaas niet altijd...).

Rondleiding

De manager zorgt ervoor dat de hinder en overlast voor de omgeving zoveel mogelijk beperkt blijft, maar ook dat de omwonenden tijdig worden geïnformeerd. Tevens controleert deze of de omleiding en de beroving duidelijk zijn en of de informatievoorziening aan de betrokkenen klopt.

De manager betreft de buurt bij de uitvoering door bijvoorbeeld een rondleiding te geven en een regelmatige update van de gang van zaken. Dit maakt de hinder wat makkelijker te pruimen.

De aanwonenden moeten trouwens alert zijn op schade door de werkzaamheden: vaak wordt gewerkt met zware machines en trilapparaten die onze oude pandjes kunnen schaden. Een melding bij de betreffende uitvoeringscoördinator is dan op z'n plaats.

NIEUWS

Al die omleidingen, kan dat niet handiger?

De afdeling Mobiliteit probeert zoveel mogelijk werkzaamheden te bundelen, zodat de verkeershinder en overlast beperkt blijven.

ZiZo en Bartholomeus Gasthuis onderzoeken animo voor buurtkeuken

Stel dat je als Binnenstadbewoner geen kooktalent bent en zelf voor je warme maaltijd moet zorgen. Wat als je dan in plaats van een magnetronmaaltijd kunt genieten van een bord eten met daarop de schijf van vijf? Of stel dat je juist graag zelf kookt, maar het te veel werk vindt of het gewoon liever samen doet? Stel dat je ergens kunt meekoken en mee-eten, of gewoon kunt aanschuiven rond etenstijd? Of dat iemand zo'n versbereide maaltijd aan huis brengt? Oftewel: is er bestaansrecht voor een Buurtkeuken in de Utrechtse Binnenstad? Bartholomeus Gasthuis en ZiZo onderzochten het.

ZiZo

Aan de Oudegracht vind je ZiZo: eetcafé, winkel én atelier. ZiZo, onderdeel van Reinaerde, zorgt ervoor dat mensen met een verstandelijke beperking onder begeleiding meedoen in de maatschappij. De toekomst van ZiZo op deze locatie is niet zeker. Reden temeer voor Reinaerde om te onderzoeken of een samenwerking in en vóór de stad kansrijk is. De warme band met het Bartholomeus Gasthuis helpt daarbij.

Samen enquêtes uitdelen

De twee organisaties sloegen de handen ineen. Hoe mooi zou het zijn als de ZiZo-locatie een ontmoetingsplek wordt voor de buurt waar je kunt meekoken, mee-eten of een maaltijd kunt ophalen of laten bezorgen? Het is gelijk een mooie vorm van dagbesteding voor cliënten bij ZiZo. Met als dagmenu het huismenu van het Bartholomeus Gasthuis. Gezond, gevarieerd én slim ingekocht. Goed voor andere sociale cohesie in de wijk, zelfredzaamheid voor oudere binnenstadbewoners en vooral: het gemeenschapsgevoel. Er moet natuurlijk wel animo voor zijn. Daarom werd

Sfeer en smaak waren goed tijdens de proefavonden van de Buurtkeuken. Foto: Bartholomeus

er een enquête uitgezet. Zowel digitaal als op papier, persoonlijk bezorgd door de dames en heren van ZiZo.

Animo genoeg voor de proefavonden

Er werden 129 enquêtes ingevuld. Wat blijkt? Meer dan 60 procent van de invullers is enthousiast over het initiatief. Daarom organiseerden ZiZo en het Bartholomeus Gasthuis op 14 en 21 november een testavond. Een mooie gelegenheid om potentiële stamgasten verder te bevragen over wat er nodig is om van de Buurtkeuken een succes te maken.

Wordt vervolgd?

Of de Buurtkeuken een vaste waarde op de Oudegracht wordt, hangt af van subsidie van de gemeente in 2024 en daarna, hoe blijvend het animo is en van de toekomst van ZiZo. De proefkeuken was in ieder geval een heerlijk succes.

Vragen over het initiatief Buurtkeuken? Mail dan naar buurtkeuken@bartholomeusgasthuis.nl.

Soep Uit Iedere Hoek

WARD VERBEEK
Speeltuin De Kleine Dom

Vorig jaar proefde ik voor het eerst letterlijk van het Soep Uit Iedere Hoek-evenement. Een project waarbij soepmakers hun soep en verhaal delen om diversiteit en ontmoeting positieve aandacht te geven. Dit smaakte naar meer en ik besloot om dit jaar weer mee te doen op de speeltuin met dit smaakvolle project. Net als op 22 andere locaties in de stad konden bezoekers komen proeven van diverse soepen. Drie soepmakers uit de Binnenstad deelden bij ons hun soep en verhaal. Zo deed de Oekraïense borsch de soepmaker denken aan haar overleden moeder en thuisland. Een gemigreerd Amerikaans gezin deelde zijn chilisoep die ze ook deed denken aan thuis. En een Nederlands gezin vertelde dat de zoete aardappelsoep herinneringen oproep aan de jaren dat het in Amerika woonde.

Op vele manieren was deze middag een succes. De diversiteit van mensen die kwamen proeven en met elkaar in gesprek raakten was heel leuk om te ervaren. Het meest bijzondere moment vond ik toen drie Oekraïeners langskwamen. Twee van hen zaten in een rolstoel en de derde liep met een kruk. Ondanks de taalbarrière konden ze duidelijk aangeven dat ze speciaal langskwamen voor de borsch. Het is hartverwarmend hoe dit met allerlei verschillende mensen tot stand is gekomen. Met collega's hebben we de voorbereidingen gedaan. Kinderen op de speeltuin hebben geholpen met flyers verspreiden. Vrijwilligers en vaste bezoekers hebben geholpen met het opbouwen en afbouwen van de locatie. De warme soepen, de ontmoetingen en het met elkaar zorgdragen voor een fijne middag zorgden er in ieder geval bij mij voor dat ik me warm en verbonden voelde op die koude en natte middag in november.

Floris maakt zoete aardappelsoep. Foto: DOCK

Colofon

De Binnenstadskrant is een onafhankelijke uitgave op initiatief van bewonersgroepen. De krant wordt huis-aan-huis gratis verspreid in de Binnenstad.

Hoofdredactie/coördinatie
Elaine Vis en Ineke Inklaar

Beeldredactie (coördinatie)
Gert-Jan Peddemors, Luuk Huiskes

Teksten

Anna Sterk, Ben Nijssen, Charles Crombach, Elaine Vis, Erik van Wijk, Gerard Arninkhof, Harrie Thewessem, Herman van der Meer, Ineke Inklaar, Marianne Coopmans, Marijke Reer, Ton Verweij, Gastschrijver: Ronald B J Smit.

Beeld

Gerard Arninkhof, Gert-Jan Peddemors, Iris Tasseron, Luuk Huiskes, Michael Kooren, Ton Verweij, Kaartje: Anton van Tetering

Correctie

Monique Westendorp

Nieuwsbrief

Wie zich via www.binnenstadskrant-utrecht.nl abonneert op de nieuwsbrief, krijgt geregeld een selectie van artikelen toegestuurd.

Vormgeving

Marijke Reer

Drukker

Rodi, Diemen (oplage 12.500)

Verspreider

Guus Touker

Giften

Giften zijn altijd welkom. De bijdrage kan worden gestort op gironummer NL71 INGB 0000 2451 22 t.n.v. Binnenstadskrant o.v.v. gift.

Abonnement

Een jaarabonnement kost voor 4 nummers 17 euro, incl. bezorging. Aanmelden via utrechtbinnenstadskrant@gmail.com met daarbij het bezorgadres. Wie zich later in het jaar abonneert, krijgt eerdere nummers nagezonden.

Deadline

Kopij voor nummer 1 2024 moet vóór 19 februari 2024 ingestuurd zijn.

Bij Joyce en Richard Lammerts van Bueren prijkt de schoorsteen in de slaapkamer. Foto's: Luuk Huiskes

In bedrijf, gekraakt, vervallen, opgeknapt en behouden

Wonen rond een 35m hoge schoorsteen

THUIS

ANNA STERK

KEIZERSTRAAT 14-16 – Vanaf de Domtoren is het voor Felix den Hartog niet moeilijk zijn woonhuis aan te wijzen. Het complex aan de Keizerstraat, waar hij met vrouw en dochter op het binnenterrein woont, heeft namelijk een markante schoorsteen van 35 meter hoog, niet te missen. Buurvrouw Saskia Bron woont op nummer 14 en legde na aankoop de restauratie nauwgezet in foto's vast. Joyce en Richard Lammerts van Bueren wonen op nummer 16 rondom de schoorsteen: 'nadrukkelijk aanwezig', zoals in 1991 omschreven stond in de verkoopbrochure.

De hof

Den Hartog, geboren in Utrecht woont er tien jaar. Hij vertelt: 'De

klasgenootjes van mijn dochter weten allen dat zij in het huis met de schoorsteen woont. Haar vragen in Sinterklaastijd over Piet, die wimpel ik af met: die schoorsteen is veel te hoog voor hem. Maar of dit nog lang vol te houden is de vraag bij een 7-jarige'.

Bron woonde eerst buiten de stad: 'Ik geniet van het heerlijke balkon, de rust, de monumentale bomen waar ik op uitkijk en de levendigheid van de Binnenstad. Het advies van mijn kinderen om in de stad te gaan wonen was het juiste, alles lekker dichtbij'.

Joyce Lammerts van Bueren was 'niet meteen enthousiast' toen ze dit gemeentelijk monument bezochten. 'Maar mijn man wel. Ik heb nooit spijt gehad. We wonen in een huis met veel licht en een verhaal. De keuken en kamers liggen om de schoorsteen heen, heel verrassend ook voor bezoekers'.

Edelsmederij

Vanaf 1898 tot 1962 was op deze plek Edelsmederij Brom gevestigd. Een gedenksteen op de gevel van Drift 15, gemaakt door Pieter D'Hondt, herinnert aan de eerste vestiging van het bedrijf aan de Springweg in 1856. Voor de bouw van de schoorsteen dwars door de nok van het dak van Keizerstraat 16 werd in 1918 toestemming verleend.

Atelier Brom vervaardigde kerkornamenten, maar ook het beeld van de glanzende muze op de Stadsschouwburg, een ontwerp van Dudok. Plus de lichtkronen in het Paleis op de Dam en het zwaard dat Koningin Wilhelmina in 1946 aan President Eisenhower schonk.

Het bedrijf ging over van vader op zoon en dochter Joanna Brom werd een bekend sieradenontwerpster. De schoonzus zat ook in het bedrijf, van haar is het vaandel met St. Maarten dat in het stadhuis hangt. In 1962 werd de edelsmederij gesloten. Er was geen opvolging en vanwege de 'Tweede Beeldenstorm' in de katholieke kerken bleven opdrachten uit. Drift 15 werd vervolgens het Occitaans en Frans Instituut van de Universiteit Utrecht.

In 1974 werd Keizerstraat 14 aan de achterzijde van het voormalige bedrijf gekraakt. Jan Douwes, werkzaam bij een architectenbureau en kraker van het eerste uur, vertelt: 'We kregen een tip dat de bewoner vertrokken was en dat het huis leegstond. Op 1 juli 1974 kraakte ik het pand samen met Jan van den Berg, cineast. We zochten steun bij de PSP, maar kwamen uiteindelijk bij de afdeling onroerend goed van de universiteit terecht. Dat werd een

gesprek van 'het mijn en het dijn'. We betaalden 18 jaar 50 gulden per maand. Dit bedrag werd door de universiteit in de pot donaties gestort, een juridische basis ontbrak derhalve. We moesten eruit en drie sterke mannen kwamen zogenaamd helpen met de verhuizing!'

Getopt

De panden – ingestort en in verval – kregen na 1992 een andere bestemming naar een ontwerp van Architectuurbureau Sluijmer en Van Leeuwen. De fabriekshal op het binnenterrein werd gesloopt ten behoeve van woningen en een parkeerplaats. De drie huizen aan de

De schoorsteen in de Keizerstraat steekt boven alle bebouwing uit.

Keizerstraat werden gerestaureerd met behoud van de monumentale doorgang met klinkers, enige baksteenonderdelen van de vroegere loopbrug en de markante schoorsteen.

In 2003 waaide tijdens een flinke storm de top eraf. Stukken vielen door een dak en op een auto. Het herstel van dit rijksmonument, dat verzekeringstechnisch op woonhuis 16 genoteerd staat, werd gelukkig vergoed.

Bij een klim van de Dom zijn er overigens nog andere schoorstenen in de Binnenstad te zien: eentje in de ABC-straat en die van de tropische kassen in de Hortus Botanicus.

DOOR DE OGEN VAN GERARD

Boekenstalletjes

Je vindt ze overal in de Binnenstad: boekenstalletjes. Om de liefhebbers van lezen ter wille te zijn. Maar ja, wie leest er nog. Het mobieltje heeft het boek verdrongen. Toch zijn er nog steeds liefhebbers van papier. Ze willen zich onderdompelen in de magische wereld van het geschreven woord. Het zijn er minder. En daarom zijn ze elkaar gaan helpen. Middels boekenstalletjes. Soms

ingenieus gemaakt van degelijk materiaal. Regen- en winddicht. Soms buitengewoon simpel en krakkemikkig. Maar dan wel geplaatst onder een afdak (droog). Wie wat wil lezen, kiest daar een boek uit en neemt het mee. Na lezing wordt het teruggebracht. Of er worden andere exemplaren voor in de plaats gezet. Een systeem met vele voordelen. Dat dus ook veel navolging krijgt.

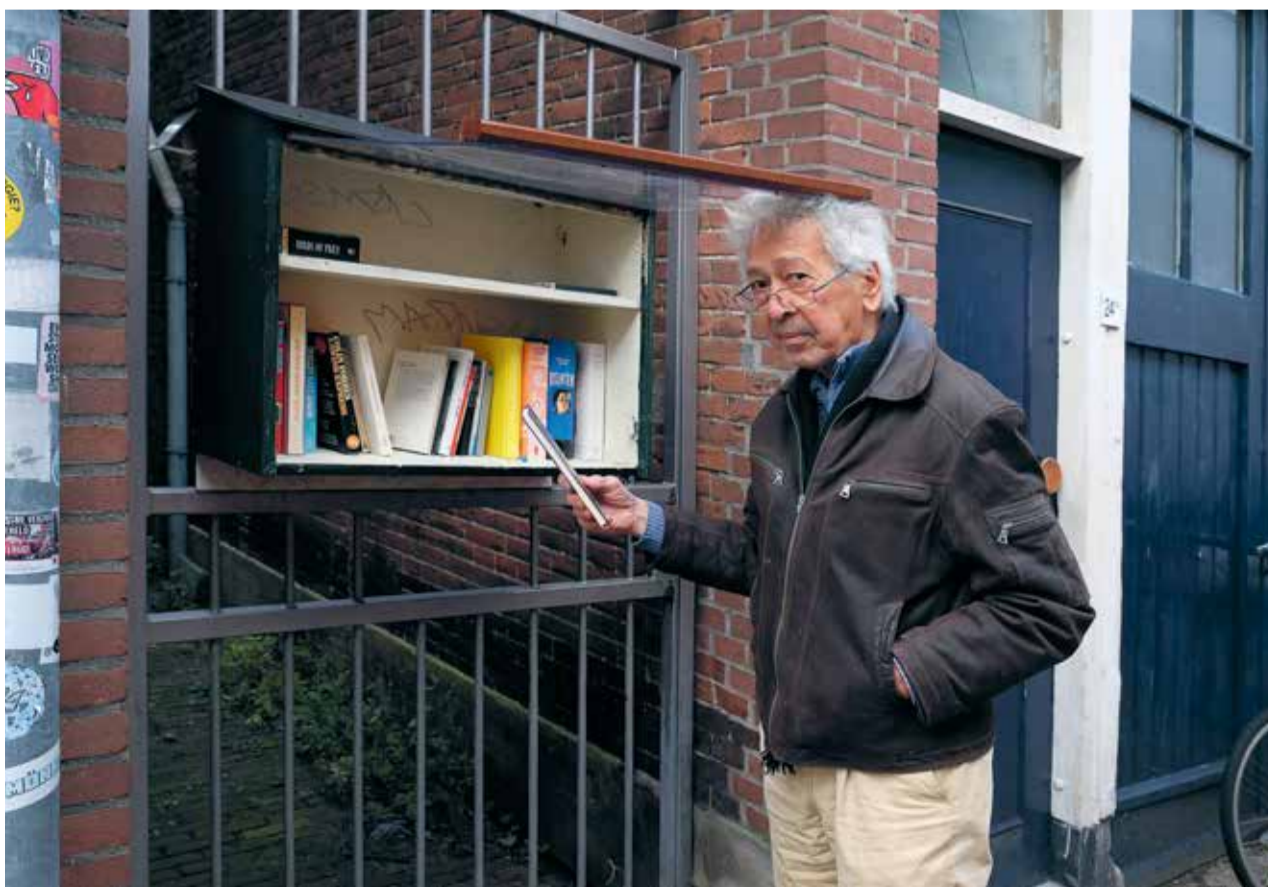
TEKST & FOTOGRAFIE GERARD ARNINKHOF

VROUWJUTTENHOF – In sportkleding was Stephanie op weg naar de schoenmaker. Lopend door de Vrouwjuttenhof kwam ze voorbij een van de meest onopvallende boekenstalletjes van de stad. Een paar kistjes op een onopvallend plekje in het trappenhuis bij nummer 43. Het is geen stalletje waar ze vaak snuffelt. Ze is meer te spreken over een exemplaar in de Zonstraat. Daar staat een grotere, met meer keuze. Ze komt er dagelijks voorbij op weg naar werk.

OUDEGRACHT 285 – Ook de Oudegracht in het Museumkwartier is gezegend met een boekenstalletje. Vlakbij nummer 285. Maar daar trof de fotograaf niemand. Geen wonder: het was helaas onbereikbaar geworden door geparkeerde fietsen.

PAUWSTRAAT – In de Pauwstraat is een mooi en vakkundig gemaakt stalletje met opklappend doorzichtig perspex luik. Het is dan ook gemaakt door een vakman: Jan Douwes, die werkte bij een architectenbureau. Hij is niet alleen de maker maar ook de geestelijk vader van het idee om zo iets te maken in de Pauwstraat. 'Ik had zo'n mini-bibliotheek gezien in de Poortstraat en wilde zo iets ook wel bij mij in de straat. Heb toen overlegd met de burens en die vonden het ook een prima idee'. Inmiddels hangt het stalletje er al een jaar of 10 en is daarmee een van de oudsten in de binnenstad. Jan Douwes is ook de 'bibliothecaris'. Om de paar weken controleert hij de inhoud en haalt de boeken weg die er al te lang staan.

CENTRAAL STATION – Niels Oerlemans is met de trein uit Den Bosch gekomen. En wacht nu op het Centraal Station op zijn aansluiting naar Friesland. Dat geeft tijd die overbrugd moet worden. Dus hij snuffelt bij het boekenstalletje in de stationshal. Het stalletje stond eerder buiten de toegangspoortjes. Maar toen was het dus buiten bereik van de tienduizenden overstappers die het station dagelijks heeft. Gevolg van de nieuwe plek: meer aanloop. Niels is geen vaste klant bij het stalletje. Sterker nog: de fotograaf trof hem tijdens zijn eerste bezoek. Dat smaakte wel naar meer.